Жіноча доля в поезіях Т.Г.Шевченка

"Такого полум'яного культу материнства, — писав М.Рильський, — такого апофеозу жіночого кохання і жіночої муки не знайти, мабуть, ні в одного з поетів світу. Нещасний в особистому житті, Шевченко найвищу і на-чистішу красу світу бачив у жінці, в матері". І коли цю кохану чи матір, цю святиню топчуть, знущаються з неї ожирілі пани і підпанки, чесна людина, а тим більше поет-трибун, мовчати не може. Тому Шевченко на весь голос заговорив про жінку.

Для Тараса Шевченка жіноча недоля була не просто однією з тем його творчості, а згустком крові, що запеклась у його серці. Доля жінки-кріпачки для нього — насамперед доля його рідної матері, котру передчасно "у могилу нужда та праця положила", це його рідні сестри: Катря, Ярина та Марія, оті "голубки молодії", в яких у наймах коси побіліли. Це, зрештою, його перша трепетна юнача любов — Оксана Коваленко. Отже, жіноча доля для нього не тільки була соціальною, а й особистою трагедією. А доля жінки в кріпосницькому суспільстві була справді трагічною. Хто тільки над нею не знущався?! На панщині вона працювала однаково з чоловіками, вдома виконувала всю хатню роботу, народжувала, годувала і виховувала дітей. А скільки жінок ставали жертвами поміщицької розпусти, скільки наклало на себе руки!

І тут на захист потоптаних жіночих прав встав гнівний Шевченко. Він зібрав воєдино всі страждання закріпачених жінок всіх епох і голосно розказав про них цілому світові. Його жіночі образи — це насамперед невигойна, найболючіша рана кріпацтва. Згадаймо назви його творів про жінок: "Наймичка", "Відьма", "Сова", "Слепая", "Мар'яна-черниця". Ці назви не випадкові. Саме наймичками, відьмами, совами, сліпими, черницями були жінки в тодішньому суспільстві. Прочитаємо одну лише поему "Відьма" і переконаємось, що це звинувачувальний акт тодішньому гнобительському ладові. Ось вона:

... В свитині латаній дрожала
Якась людина. На ногах
І на руках повиступала
Од стужі кров...

Десятки "благородних" поетів того часу вважали б неестетичним такий образ у своїй творчості, відвернулися б, побачивши таку жінку у житті. Шевченко не тільки не відвернувся і не тільки увів її у високий храм поезії, а назвав її своєю, рідною:

... Моя се мати і сестра.
Моя се відьма, щоб ви знали.

Шевченкові поеми кликали до помсти над тими, хто топтав жіночу честь, гідність і щастя.

А хіба тільки поеми? А балади: "Причинна", "Тополя", "Русалка", "Утоплена", "Лілея" та інші? У кожній з них своя, окрема історія нещасливого кохання, нещасливого з вини соціальних умов. Кожна з них — це прокляття тим, хто загубив жіночу долю, знівечив красу, спаплюжив гідність.

А лірика? В ній сотні жіночих образів. І в більшості з них йдеться про загублене кохання, страчене чи скалічене назавжди життя дівчини або молодиці.

Образи Шевченкових дівчат та жінок не лише багатостраждальні, а й, як правило, високоморальні. І найбільша заслуга Шевченка в тому, що він підніс жінку-кріпачку, жінку-матір на найвищий п'єдестал чистоти, глибини і вірності почуттів, моральної краси і материнської величі. Це Ганна з поеми "Наймичка", Оксана з поеми "Слепая", Катерина і Марія з однойменних поем, Сова і багато інших, чиїх імен яких ми не знаємо. Мати з дитиною завжди була для Шевченка найсвітлішим образом, уособленням краси, ніжності і благородства. Чи не тому стали крилатими слова:

Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим.

Іван Франко писав: "Не знаю в літературі всесвітній поета, котрий би так витривало, так гаряче і з цілою свідомістю промовляв в обороні жінок, в обороні їх права на повне, чисто людське життя... Не знаю в літературі всесвітній поета, котрий би представив так високо і так щиро людський ідеал жінки-матері." Великій Кобзар бачив у жінці духовну красу, обожнював материнство, уславлював вірність і щирість.

Його невмирущі рядки:

Брага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі —
стали ідеалом для багатьох поколінь. І для нас також.